

Ciánkáli a vezérkarnak

Hogy a bűnügyek történetében a Hofrichter ügyet Hofrichter-ügynek hívják és nem másként, nem szolgál különösebb dicsőségemre én ugyanis Hofrichter ártatlansága mellett kardoskodtam akkor. A kriminalisztika példatlan esete volt ez: mérgezési kísérlet egy foglalkozási ág egész embercsoportja ellen! De a Hofrichter-história a közvélemény történetében is kivétel a szabály alól. Hiszen a pró és a kontra itt a legkuszább befolyások hatására alakult: az állítólagos tettes védőmezői javarészt a politikai küzdőtér baloldali álltak, és a jobboldal tapsolt a balnak, hiszen az ő egyik emberéről volt szó.

Az ügy azzal kezdődött, hogy meghalt Bécsben Mader vezérkari százados. 1909. november 17-én este Mader, miközben levelet írt külföldön tartózkodó barátjának, elküldte a szolgáját kolbászért és kenyérért. Amikor a tisztiszluga tíz perc múlva visszatért, gazdáját hörögve, görcsökben fetrengve a padlón találta. A helyszínre siető orvos csak a halál tényét állapíthatta meg: ciánkálimergezés.

214

A katonai vizsgálóbizottság kihalászott Mader papírkosarából egy dobozkát, amely minden jel szerint a mérget tartalmazta. A bizottság döntött: ismeretlen okokból elkövetett öngyilkosság. Ennek megfelelően az újságok *Vezérkari tiszt öngyilkossága levélíráskorában* címmel tudósítottak Mader haláláról. Mader egyik bajtársa azonban összefüggésbe hozta a mérgezést egy bizonyos orvos-számmal, amelyet előző nap kapott postán. Feltehetőleg, hogy más vezérkari tisztek is kapottak efféleít, hiszen a borítékon ez állt:

Nagyságos.....cs. kir. vezérkari százados úrnak, sokszorosítva a szöveg, kézírással kitöltve viszont a név és a cím. A küldeményhez sokszorosított nyomtatott nagybetűkkel a körlevelet is mellékeltek:

A POSTABÉLYEGZŐ KÉLTE

Charles Francis

1863

1114 pf.

Diszkrétén kezelendő!

Kaufmann!

Nagyságos uram! Századunk betegsége a béniesség korai csökkenése és elvesztése. E jelek okainak szükségképpen feltárásán, megfelelő ellenszer kidolgozásán fáradozott fiatal orvosokonyák egész sora. Hosszas kísérletezés során sikerült végre olyan szert előállítani, amely az egészségre gyakorolt ártalmak nélkül, jelentősen növeli a férfipotenciát. Engem szabad ebből mindjárt ingyen mintát

215

gével érték el a leendő vezérkarriak, hogy egész éjszakákon át könyvek és füzetek felett virraszthassanak, s mindeközben egyetlen vágy sarkallta őket, az, hogy a „csapat” főlé emelkedjenek, gyorsan előjussanak, és gazdagon nőüljenek. „Mi a különbség egy vezérkari tiszt és egy katonatorvos között?” – ez a tréfás kérdés járta akkoriban Ausztriában. A válasz: „A katonatorvosnak elég egy jó zsidó fej, de a vezérkarinak kell még egy jó zsidó neje.”

Mármost hogy az ilyen célratörő emberek egy-egy szerelmi együttlét során is többet akarnak produkálni, mint a közönséges halandók, ezzel lélektanuk ismerője tisztában lehetett. És csakugyan: valaki nyomban le is nyelte az „erősítőszert”, és csak a rendőrségi figyelmeztetés óvta meg a többiek egy részét is nyilván, hogy saját magukon ne tapasztalják, mit is ért a feladó a szer „megdöbbentő hatásán”.

De hát mi lehetett az oka ennek a tömeggyilkos kísérletnek? Egy idegen hatalom próbálta volna eltenni láb alól a jövő legfontosabb tisztjait? Alátámasztotta ezt a feltevést, hogy a fiatalabb évfjártú vezérkarikat veték célba, akik akkor is a frontra kerülnek, ha a háború kitörése még évekig elhúzódik. Annyira timilitarista merénylet lett volna a dolog? Vagy egy szadista örült akciója?

Az is meglehet, hogy csak egyvalakit akartak megölni, és a mérget azért küldték el sokaknak, hogy a tettes nyomait leplezzék.

Nem lehetett kizárni azt az eshetőséget sem, hogy álcázott öngyilkosságról van szó, melyet azért követett el ily módon az illető, nehogy halála után valami bűnesetre, esetleg árulásra tny derüljön. Miért épp levélírás közben vetette be a mérget Mader? Miért küldte el a tisztiszolgát? Csakugyan *egy fél órával a...* előtt kívánta bevenni Mader a tablettákat, ahogy Charles Francis előírta? De hát akkor befűtött volna a hölgyvendég!

Felgékényfekvőbbnek az a feltételezés bizonyult, hogy a mérget által az előjáróját akarta valaki eltenni láb alól. A mérgezett küldemények címzettjei között szerepelt ugyanis, mint már említettük, egy olyan főhadnagy is, akit a katonai akadémia sikeres elvégzése ellenére sem osztottak be vezérkari szolgálatba, mivel belet a létszám. Ezt a – Galíciában szolgáló főhadnagyot kerítették elő elsőnek; ám minden, nem vezérkari beosztást ellátó, akadémiaát végzett tisztet gyanakvó szemmel figyelt a környezete.

Néhány nappal Mader halála után egy bizonyos Waldherr hadnagy Linzből beküldött a hadügyminisztériumba egy kis dobozt, azaz a kérdéssel, nem hasonlít-e ez a tabletták csomagolásához; ebben a dobozkában küldött neki ugyanis Adolf Hofrichter főhadnagy, egy akadémiaát végzett tiszttársa egy acéttollat. Waldherr jelentette egyszersmind, hogy Hofrichter novemberi szabadságát felmondást keltő módon Linzben töltötte, ahelyett

hogy eredeti terveit szerint Reichenauba utá-
zott volna.

A Waldherr által beküldött doboz csak
ugyan hasonlított a Francis-féle küldetés-
nyek csomagolásához; egy vezérkari ezredes
a bécsi biztonossági rendőrség főnökének, Stue-
ckart rendőrtanácsosnak kíséretében ki-
szállt Linzbe, ahol Hofrichter a hadtestpa-
rancsnokságon szolgált. A két úr felszólította
Hofrichtert, menjen haza, és várjon rájuk,
mivel egy óra múlva házkutatást tartanak a
lakásán.

Mialatt a bizottság Waldherr hadnagy ki-
hallgatásával foglalkozott, arról értesült,
hogy Hofrichter a hadtestparancsnokok
épületét nem hagyta el, hanem a szobájában
van, és hivatali teendőinek intézésével fogla-
latoskodik. Arra a kérdésre, miért nem men-
t haza, Hofrichter azt felelte, lakásába egyszer-
re akar érkezni a bizottsággal, nehogy felme-
rülhessen az a gyanú, miszerint időközben
eltűntetett bármit is.

Megtörtént a házkutatás; Hofrichter kére-
ségein segítette; a bizottság ezek után közölte
vele, gyanú merült fel: nevezetesen, hogy a
főhadnagy Charles Francisszel azonos. Hof-
richter nyugodt hangon felelte: isten a tanúja,
hogy semmi köze ehhez az iszonyatos bűn-
tényhez.

A vezérkari ezredes távozásakor megpa-
rancsolta Hofrichternek, hogy egy órán belül
jelentkezzen letartóztatásra. A főhadnagy, ha
csakugyan ő a tettes, ennyi idő alatt kétségtel-
en

ül eltűntetheti a terhelő bizonyítékokat,
márérszt viszont agyon is lőheti magát, és
katonai körökben éppen ennek örültek volna
a legjobban: ha a vádlott lovagi cselekedettel
ismeri be lovagiatlan tettét.

Hofrichter nem lőtte magát agyon, beszál-
lottak tehát a bécsi helyőrségi bíróság épüle-
tibe.

Stuckart rendőrtanácsos vele együtt vonult
be a fővárosba. A császár katonai kancellá-
rja már megrótta, a szociáldemokraták pe-
dig megtámadták Stuckartot a mérgezési ügy-
ben tanúsított tehetetlensége miatt. A hivata-
los rendőrségi szervek most reklámhadjáratot
indítottak a főnök mellett, nagy tömjénfüstö-
lés közepette, világgá kürtölvé a következő
dialógus közleményt:

*A rendőrség attól a pillanattól kezdve, hogy
Mader százados holtestére ráleltek, figyelmét
a bnei Adolf Hofrichter főhadnagyra összpön-
tosította, aki az elsőik között volt a vezérkar
parancsnokainak sorában, de a Francis-féle
közleményből nem kapott. (A rendőrség más-
felől – az említett galíciai főhadnagyot –
úgyanakkor éppen azért gyanúsította, mert
kapott a tablettákból!)*

*A gyanú erősödött azáltal, hogy Hofrichter
szabadságát nem szülővárosában, a csehorszá-
gi Reichenauban töltötte, amelyet pedig sza-
badágos helyűl megadott, hanem Linzben,
ahonnan néhány óra alatt megleheti a Bécsbe
járatra vezető utat. Ez okból vizsgálóbizott-
ság szállt ki Linzbe. A bizottság a helyszínen*

megvizsgálta a gyanúsított életkörülményeit, és több személy kihallgatása nyomán kiderítette (sic!), hogy Hofrichter egy bajtársának a tollakat ajándékozott a névnapjára kis dobozban, amely tökéletesen megegyezett a mérget tartalmazó dobozokkal. (Honnán tudhatták volna ezt a linzi „megkérdezettek”, ha soha sem látták a mérget tartalmazó dobozokat!) A bizottság megtalálta a megajándékozottat (sic!), aki tanúsította az ajándékozás tényét, és bemutatta a kis dobozt. A bizottság csodálkozással és megdöbbenéssel állapította meg, hogy a doboz a méregküldemények dobozainak szakszerűtlen mása.

Ily módon az egyetlen bűnjelet, a beküldött dobozokat fityeggették zárobizonyítékként a gyanú láncának végére. Stuckart rendőrtanácsos úgy vélte, ezáltal végérvényes győzelmet aratott minden rendű, és magas vagy alacsony rangú támadóin.

Holott a dolog nem volt ilyen egyszerű. A szociáldemokrata *Arbeiter Zeitung* feltárta a rendőrség taktikáját, és helyi riporterük, Max Winter (a későbbi bécsi polgármester helyettes) bebizonyította, hogy a rendőrség más fontos nyomokat figyelmen kívül hagyott, és kizárólag Hofrichter bűnösségének halvány gyanújára támaszkodott.

Érdekes módon a szociáldemokrata sajtóhadjárat az ellenfél táborában talált a legerősebb visszhangra. Konzervatív és hazafias körök a hadsereg becsületével összeegyeztethetetlennek vélték, hogy egy tisztet becstelen

csökkenetek elkövetésével gyanúsítsanak, ezért aztán lelkesen csatlakoztak a rendőrség elleni támadásokhoz. A német nemzeti képviselők szembefordultak a katonai vizsgálóbíróval, Jaroslav Kunz hadbíróval, aki az események során Stuckart oldalára állt; azzal fordították a cseh Jaroslav Kunzot, hogy cseh nemzeti érdekből ártani akar az osztrák hadseregnek. (Ezt a vádat használta ki azután Jaroslav Kunz az 1918-as államfordulat után a maga érdekében, dicsékedvén, hogy osztrák szolgálatai ideje alatt tudatosan szabotált; fel is vettek csehszlovák állami szolgálatba.)

Kunz és Stuckart Hofrichter magánéletének „szenzációival” tömte a közvéleményt. Hogy már kadétiskolás korában gyűlölték a társasága és rosszindulatú magatartása miatt, nős emberként egy szállodában éjszakai szexuális nevelőnővel; apósának szavát adta, hogy három hónapon belül vezérkari tiszt lesz, és a többi, és a többi.

Mivel sem az állítólagos tettes, sem az áldozatul kiszemelték nem Csehországban éltek, semmi meg kellett elégednem azzal, hogy felhívjak néhány tisztet, akik a kadétiskolában Hofrichter társai voltak; egyhangúan cáfolták, hogy Adolf Hofrichter az alattomos rosszindulat vagy a gátlástalanság leghalványabb nyomát is felfedezhették volna, azon állítólagos „tulajdonságokét” tehát, amelyek a bécsi rendőrségi sajtó szüntelenül hangoztatták.

Terhelő körülményként maradt tehát az

elmulasztott reichenauai utazás. Én viszont elutaztam Reichenauba, hogy Hofrichter rokonaival beszélhessek. Közölték, Adolf nyárra kért szabadságot, mivel azonban ezt csak novemberre engedélyezték, a rokonok egy percig sem várták, hogy Adolf terhes feleségével téli utazásra vállalkozik.

Reichenau tudósításomban leírtam a többi fagyott városkát. Fagytól pirosult a helybeliek füle-orrá, akik hóbuckákon és gleccserhatáson hasonlatos utakon egyensúlyozgattak. Délután négykor lebukott már a nap a Fichtelhegység mögött, és az utak világitásáról csak a hó gondoskodott. Micsoda ötlet gyilkossággal gyanúsítani valakit, csupán azért, mert nem választotta pihenőhelyül magának és utolsó hónapban levő feleségének ezt a jégtivatagot!

A bécsi újságok addig kizárólag a rendőrség véleményét visszhangozták, most azonban kezdtek ellenvéleményeket is idézni. S ha Hofrichtert kezdetben „mérgekeverőnek” vagy „orgyilkosnak” nevezték, most már „a tettes” vagy „az állítólagos tettes” lett belőle, később egyszerűen „Hofrichter”, majd „Hofrichter főhadnagy”, végül „Hofrichter főhadnagy úr”, már-már tüntető jelleggel. Még a legújabb korabb vezércikkék is szelíden olyasmiről beszéltek, hogy a hadsereg becsületét veszélyezteti a bürokrácia hiú becsvágya és ügyetlenkedése.

Reichenauban megismerkedtem Hofrichter

let fivérével, akitől néhány napra rá a következő levelet kaptam:

Igen tisztelt Kisch úr! Ezúton szeretnék részletes felvilágosítással szolgálni a legtöbbször felmerült szennázációs hírről kapcsolatosan, amiből is látni fogja, hogy megint minden alapot nélkülöző, aljas hazugságról van szó csupán, amelyvel szemben önnek, igen tisztelt Kisch úr, abszolútenül fel kell lépnie.

Rokonom a következőket írja nekem: „Mérgekeskedőként nem szükséges könyvelést vezetnem mérgek vételéről és eladásáról, mennyiségüket illetően (és ezt nem is teszi senki), abból a célból, nehogy valami hiányozzon vagy megmaradjon. Csupán a járási főnökök igénylési engedélyére kiszolgáltatott mennyiségeket írjuk be. A mérgekeskedőknek birtok eladást egyáltalán nem szükséges beírnom.”

A legcáfolthatatlanabb tény azonban, igen tisztelt Kisch úr, amiből jól láthatja, hogy a hányról szóló jelentés megint csak a legalantabb szennázációhajhászás, nem más, mint hogy rokonom, amint ezt ő maga velem teljesen azonosít megfelelően közölte, 1905 óta egyáltalán nem is tart címkélt. Utolsó bevásárlásom 1901-ben történt. Az akkor vett címkélt megfeketült, így módon teljességgel tönkrement maradványait kb. három évvel ezelőtt megsemmisítette. Azóta rokonomnak semmi dolga nem volt címkével.

*Ezen adatok igaz voltáról egy bizottság már meggyőződött. Kérem, tegye közzé ezt a tény-
Maradok*

Őszinte nagyrabecsülésvel
Karl Hofrichter

Reichenau bei Gablonz
1910. január 15.

*NB. Nevet üzleti okokból nem írhattam, roko-
nom ugyanis joggal fél attól, hogy különböző
méltánytalan károsodás éri. Ez utóbbi meg-
jegyzésemet, kérem, ne hozza nyilvánosságra*

*Ismételten hív-
fent.*

*Ez a levél sokkal izgatottabb volt, mint
amennyire érthető. Cáfolt egy hírt, amelyről
nem is tudtam, mit tartalmaz pontosan, és hol
jelent meg. A jelek szerint él valahol valamifé-
le, a Hofrichter fivérekkel valamilyen rokon-
kapcsolatban álló vegyész vagy vegyszerke-
reskedő, vagy hasonló, és lakhelyének egyik
zuglappja, amely a rokonságról tudott, megvá-
dolta, hogy mérget szállított a főhadnagynak,
s aztán valami bizottság meggyőződött ezen
állítás tarthatatlanságáról. A levél sem a ro-
kon nevét, foglalkozását vagy lakhelyét, sem
a rokonság fokát nem tüntette fel, de a bizotti-
ság jellegéről sem ejtett egy árva szót sem. Így
aztán a levélből nem kanyaríthattam egy rö-
vid hírnél egyebet, ezt táviratozták meg a
külföldi lapok prágai tudósítói az újságjutt-*

nak, a Hofrichter-ügy ugyanis olyan feltűnést
keltett világszerte, hogy a legérdekteleb-
b apróságot is hozták vele kapcsolatban.

Am az érdektelen jelentés váratlan ered-
ményhez vezetett. Mert igaz ugyan, hogy hal-
vány képekké nyújtott csupán, ehhez azon-
ban egyidejűleg egy másik kis kép is társult,
a kettő együtt világos diapozitívot alkotott.
A bécsi rendőrség ugyanis, mindenfajta op-
porólát és vitát egy csapásra letörendő, előző-
nap közzétette, hogy Hofrichter két levelet
szempesztett ki cellájából, amelyekben a *W. b.*
Früht. rövidítés szerepel.

A rendőrség kiderítette, hogy ezek a betűk
Wilhelm bácsi Friedenthalban jelentést rejte-
nek, a hogy ez a nagybácsi drogériatulajdo-
nos Nyomban bizottságot küldtek a cseh-or-
szági Friedenthalba, és ez a bizottság Wil-
helm Hofrichter üzleti könyveinek alapján
megállapította, hogy olyan mennyiségű cian-
idél hiányzik, ami pontosan megfelel a tablet-
tak üledékben előforduló méreg súlyá-
nak.

Ez mindenesetre súlyos terhelő bizonyíték
let volna, ha véletlenül nem érkezik épp
egyanebben az időben az idézett levél, misze-
int a nagybácsi egyáltalán nem vezet üzleti
könyveket, és nem tart ciankálit. Az állítás
igaz voltában nem kételkedhettem, hiszen ha
bizonyították volna, hogy Adolf Hofrichter-
nek mérget szállított, *W. b. Früht.* ellen is
státus indult volna bűnpártolás, mi több,
bűnrészesség címén.

A félhivatalos közlemény, amennyiben ki-
csempészett levelekről szólt, a hivatalos titok-
durva megsértése volt; amennyiben a bizotti-
ság megállapításait illette, úgyszintén, azon-
kívül pedig hazugság.

„Mit szándékozik tenni a kormány egy fo-
lyamatban levő törvényszéki eljárásba ily mó-
don történt félhivatalos beavatkozás ellen?”
Négy, egymással szemben álló párt négy in-
terpellációja tette fel a parlamentben ezt a
kérdést. Követelték Stuckart rendőrtanácsos
és Jaroslav Kunz hadbíró azonnali kíméletlen
felelősségre vonását. Követelték a Mária Ter-
ézia-féle katonai perrendtartás megszüntet-
ését, a katonai bíróságok és a helyőrségi fog-
dásk felszámolását, a Hofrichter-ügy parla-
menti vizsgálóbizottság elé utalását: ami így
együtt azt jelentette, hogy a katonai törvény-
kezést, ha nem magát az egész hadsereget a
népképviselő alá kell rendelni! A szocialista
gyűlések jelszavai a „rendőri önkény és kato-
nai vérszórás ellen” irányultak. A Mo-
narchia alapjai kezdtek itt ingadozni. Az ál-
lamnak tennie kellett valamit, önmaga meg-
mentésére.

Egy okos bűnügyi szakértő, aki igencsak
jártas volt a kihallgatási módszereket illetően,
a következő paradox megjegyzést tette ne-
kem: „Ha Hofrichter holnap nem vall, bü-
nös.”

Másnap bejárta a sajtót a hivatalos jelen-
tés: *A mérgezéses gyilkosság és további mérge-
zéses gyilkosságok kísérletének gyanúja miatt*

kiinterjúgatott Adolf Hofrichter főhadnagy ma-
ra az összegegyült katonai-bírói funkcionáriusok
előzetésében nyílt és őszinte beismerő vallomást
tett, s vallomását jegyzőkönyvbe adta. Ily mó-
don aztán véget ért minden vita.

Fogam a bűnügyi szakértő megjegyzése
nyomán nem ért váratlanul, hogy az elbocsá-
tással fenyegetett hivatalnokok mindenáron
„vallomást” csikarnak ki. Annál kevésbé hi-
tettem e vallomás őszinteségében, mivel az
egy során megismerkedtem a katonai bünte-
teteljárás módzataival. Egeszen páratlan ki-
tevéltre bukkantam: Gyilkost, még ha mara-
dékitalan rábizonyítják is a tettét, mi több,
ha meglátják vagy tetten érik is gyilkosság
korában, sem ítéhetnek halálra vagy életfogy-
talanul börtönbüntetésre, amennyiben tagad-
ja a tettét. Ez a paragrafus a főbenjáró ügyek
törvényszékének perrendtartásából szár-
mazott még, amikor is a hóhérlégények dolga
volt, hogy a vádlottból a vallomást kicsikar-
ják, avagy ott haljon meg az illető a kínpa-
don.

Katonai törvényszék által vádolt gyilkos-
nak azonban már rég nem kellett kínzástól
félelnie; így azután pusztá tagadással megme-
szállhatott a halálos ítélettől. A vallomás
ingyilkossággal volt egyenlő.

Miért vallott tehát Adolf Hofrichter?
A perrel kivételesen megengedték így-úgy a
tudósítást; akkor tudtuk csak meg, hogy a
jegyzőkönyvbe vett nyílt és őszinte beismerő
vallomás” szövege így hangzott: „Elkövettem

a tettet, amellyel vádolnak. Beszámíthatatlan állapotban cselekedtem. Nem tudtam, mit teszek.”

A törvényszék előtt azonban Hofrichter visszavonta a vallomását: „Esküszöm a mindenható isten színe előtt – mondotta –, hogy a lelkem tiszta, és nem terhel semmiképpen sem az a bűn, amellyel vádolnak.”

A katonai törvényszéknek halálos ítéletet kellett volna hoznia, ha az annak idején tett vallomást vallomásnak ismeri el. Ám Hofrichter csak húszévi börtönbüntetésre ítélték.

Az 1918-as összeomlás idején Hofrichter a mőllersdorfi fegyintézetben ült. Nem volt hajlandó elhagyni a börtönt, még akkor sem, amikor a többi hatszáz fogoly, fegyőrei példáját követve, a világ minden tája felé szétváladt. Bár elbocsátó papírja is volt, külföldre szóló útlevele is, ragaszkodott hozzá, hogy hivatalosan megkegyelmezzenek neki. Az új osztrák köztársaság igazságügy-minisztere ma elutasította a kérelmét, és úgy döntött, Hofrichternek büntetése kitöltéséig, fegyintézetben kell maradnia.

Hamarosan azonban mégis szabadon bocsátották; Bécsben lakott, megváltoztatta a nevét. Levelezést kezdtem a szabadon bocsátott fogollyal, és megkérdeztem egyebek között, hogyan született meg az az egykori vallomása, és miféle méregforrást fogadott el végül is a bírósági verzió.

A következő választ kaptam:

Bécs, 1928. március 26.

Igen tisztelt Uram!

Nagybecsű levele, melyet ma dr. Kraszna úr szívesége folytán kézhez kaptam, nagy örömmel tölt el. Hálas köszönetem!

Kunz könnyével kapcsolatos szíves közlései természetesen nagyon érdekeltek. Gondolja meg mi, tisztiek, különösen törzstisztek, a hadbírókat mindíg alacsonyabb rendű emberfajtáknak tekintettük, valamint, hogy főhadnagy létszámra bizonyos jogok illettek meg a hadbíróknagyokkal szemben is, amikor a törzsnél szolgáltam, s ha most figyelembe veszi még azt is, hogy egy ilyen ember kapott korlátlan hatalmat fölöttem, hogy kénye-kedvére elbánhasson velem, ő, az ultracseh, velem, a tősgyökeres némettel, úgy körülbelül sejteni fogja, hogy téletem elhangzott már, mielőtt egyáltalán kihallgattak.

Főkéletesen rendjén való, hogy Kunz most a főgyökeres csehét adja. Császárhű volt ő, ameddig onnan kapta a fizetését. Ennek legfőbb bizonyítéka, hogy a fordulat napján azonban elmenekült Bécsből, így szabadulásonkor, mire áldozatai keresni kezdték, biztonságban volt már Prágában. Hogy mennyire jött fölém és az igazságtól, hogy még az utolsó pillanatban is a víz alá nyomott, minderről néhány szolgálati levelek jutottak a kezemhez a mőllersdorfi aktából, melyek mindezt dokumentumszerűen is tanúsítják.

Út a vallomásom érdekl. Hosszú alkudo-

zást folyt Kunz, a pszichiáter és köztem, melynek részletes leírása viccnek hatna most; lényeg az, hogy egy éjszaka és egy nap után jött létre, amely napon is tizenhat órán át egyáltalán nem aludtam, és szinte az eszméletlenségig kimerültem. Mint később megtudtam, ez ugyanaznap történt, amelyen nagybátyám, a drogériatulajdonos a nyilvánosság előtt bebizonyította, hogy nem tőle szerettem megmérget.

Az egész viszont csak Kunz elmélete volt, arra épült, hogy 1904-ben nagybátyámtól vegyszereket kaptam fényképezéshez. Amikor sem küldött nekem mérget, és postai bizonylatok igazolják, hogy ez lehetetlen is volt, személyesen pedig sosem találkoztunk.

„Vallomásom” megtételekor zavarban voltam: mit is mondjak, honnan kaptam a mérget? Végül azt vallottam, 1904-ben adta nekem azóta elhunyt apám. Apám halott, nem tagadhat. És lám csak, a szakértők kijelentették, hogy a dolog elképzelhető. Egyszerre csak kiderült, hogy a mérget öt évig is eláll! Ráadásul a hercegovinai hőségben, ahol bizonyára szülimálódik a pusztá levegőn. Kunz maga is belátta: hazudok, sose volt a birtokomban ez a mérget; minnek is lett volna? De hát úgy kellett lennie, hogy elítéljenek, hát elfogadták, hogy birtokomban volt, és kész.

Bármikor szívesen állok rendelkezésére, és feledhetetlen kedvességéért még egyszer köszönetet mondván, különös nagyrabecsülésre kifejezésével maradok odaadó híve

Adolf H.

... hogy kellett lennie, hogy elítéljenek – írta Adolf H. ebben a levelében, ám, mivel a bíróságon keveset hallhatott a személye körül dúlt viharokról, nem tudja, hogy nem is annyira elítéltetés volt a fontos, mint a vallomása, és nem is annyira a vallomása, mint a vallomás nyilvánosságára hozatala. Csak ő említhetett meg egy klikket, mely az ő esetében különösen karriervágyó és reklámhajsza módon járt el.

Az egykori Adolf Hofrichter névre hallgató egykori főhadnagy levele újdonságot nekem csak egy dologban szolgáltatott: a jellemét illetően. Milyen büszke arra, hogy katonaként főlérendelt viszonyban állt a katonai hivatalnokokkal; hogy hangsúlyozza, miszerint főhadnagy létére több jog illette meg, mint a hadbíró őrnagyokat; hogy szembeállította az ultracséhes a tősgyökeres némettel; hogy hozzátette, hogy csak tőle félve menekült el Kunz! Mindez nem tetszett nekem.

A felsőbbrendűség ambíciója és sovíniszta merköles árad ezekből a szavakból, ebből az Adolf Hitlerére emlékeztető nyelvhasználatból. Ezért azután nem is válaszoltam neki. Ismét becsássa meg, ha ily módon igazságtalanul vádolna velem szemben, de azt akartam, hogy ehhez az Adolf H.-hoz se legyen semmi közöm.

Tandori Dezső fordítása